

Notitie Cijfers & feiten

Financiën van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt 2022

7 september 2023
versie 01

Inhoud

1. Inleiding en werkwijze	2
2. Ontwikkeling ledenaantallen GKv-kerken	2
3. Inkomsten en uitgaven van de GKv-kerken	3
4. Beschikbare financiële middelen	6
BIJLAGEN	9
Bijlage 1, Inkomsten en uitgaven kerken	9
Bijlage 2, Vaste giften (VVB, rondgangen, collecten en giften)	10

1. Inleiding en werkwijze

Al jaren onderzoekt Steunpunt Kerkenwerk (SKW) de Cijfers & Feiten binnen de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt (GKv).

In deze notitie zijn de cijfers over de jaren 2014 en 2022 samengevat. Alle kerken zijn vanaf 2015 benaderd voor de ANBI-publicatieplicht. De vraag naar informatie voor Cijfers & Feiten werd hierbij gecombineerd.

Meer informatie?

Over de ANBI:

...op de website SKW: [\[link\]](#)

...op de website van GKv [\[link\]](#).

Cijfers en Feiten over eerdere jaren [\[link\]](#).

Vragen/suggesties?

info@steunpuntkerkenwerk.nl

of

www.steunpuntkerkenwerk.nl

2. Ontwikkeling ledenaantallen GKv-kerken

Het totaal aantal leden van de GKv-kerken steeg tot en met 2002. Vanaf 1995 daalde het aantal doopleden, vanaf 2010 daalde ook het aantal belijdende leden.

Tabel 1: Ontwikkeling aantal leden GKv-kerken

(per okt.)	aantal GKv-leden			index aantal leden (2002=100)	
	belijd.leden	doopleden	totaal		% belijd.leden
2022	69.351	37.239	106.590	84	65,1 %
2021	70.722	37.878	108.600	86	65,1 %
2020	71.968	38.363	110.331	87	65,2 %
2019	73.762	38.831	112.593	89	65,5 %
2017	76.614	40.213	116.827	92	65,6 %
2015	77.996	41.377	119.373	94	65,3 %
2010	79.990	43.791	123.781	98	64,6 %
2002	79.438	47.511	126.949	100	62,5 %
1998	76.778	48.270	125.048	99	61,4 %
1995	73.865	48.884	122.749	97	60,2 %
1980	57.725	43.863	101.588	80	56,8 %
1970	46.049	39.991	86.040	68	53,5 %
1960	52.701	48.274	100.975	80	52,2 %
1950	47.974	42.684	90.658	71	52,9 %

In de jaren 2014 t/m 2017 is het aantal leden van zo'n 1.000 tot 1.500 per jaar afgenomen.

Vanaf 2018 t/m 2022 is het aantal leden met gemiddeld 2.100 per jaar afgenomen.

3. Inkomsten en uitgaven van de GKv-kerken

Tabel 2: inkomsten en uitgaven GKv-kerken

Inkomsten kerken 2014 t/m 2022

incl. zending/evangelisatie, excl. diaconie

	2022	2021	2020	euro's per belijdend lid			2016	2015	2014
				2019	2018	2017			
VVB	591	584	579	561	558	544	543	540	525
rondgangen	17	16	16	16	17	17	19	20	17
collecten	59	56	56	61	63	65	66	70	71
giften/financ.acties	12	11	11	11	10	10	15	9	9
vaste giften	679	667	662	649	648	636	643	639	622
legaten	9	7	11	6	11	8	17	13	7
(zaal-)huur/consumpt.	31	25	23	27	24	24	23	22	22
ontvangen rente	-	-	-	-	-	1	2	3	4
classissteun	1	2	1	3	4	3	5	6	6
overig	40	37	29	19	16	21	27	20	8
totaal	760	738	726	704	703	693	717	703	669

Uitgaven kerken 2014 t/m 2022

incl. zending/evangelisatie, excl. diaconie

	2022	2021	2020	euro's per belijdend lid			2016	2015	2014
				2019	2018	2017			
predikant	208	211	214	224	220	217	217	214	219
emeritering	97	92	91	83	82	81	80	80	52
kerk.werker/catecheten	29	26	25	24	24	20	19	18	17
totaal predikant	334	329	330	331	326	318	316	312	288
kosten verkondiging	9	6	-	-	-	-	-	-	-
quota/zending/giften	84	83	84	84	88	89	91	92	97
koster	61	60	59	60	59	57	54	54	56
gebouwen	101	91	88	83	81	81	83	81	79
rente	11	13	14	15	16	17	21	23	25
bestemm. (reserv.)	38	31	29	24	25	32	38	26	25
overig kosten	52	46	52	57	55	53	55	55	59
totaal exploitatie	690	659	656	654	650	647	658	643	629
financ.: afschr./afloss.	30	30	25	22	29	29	31	30	27
totaal	720	689	681	676	679	676	689	673	656

Overschot/tekort per belijdend lid

2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
40	49	45	28	24	17	28	31	13

Overschot/tekort per ziel Gemiddeld in 5 jaar: 24

2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
27	32	29	18	15	11	18	20	9

Verloop aantal predikanten

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Aantal predikanten einde jaar	201	205	213	221	232	236	246	250	258
Aantal nieuwe predikanten	6	7	7	6	8	3	6	10	10

Bij de "overige inkomsten" zijn soms ook inkomsten geboekt uit de verkoop van onroerend goed, bijv. van een woning of kerkgebouw. In 2020 t/m 2022 betrof dit ongeveer de helft van het verantwoorde bedrag.

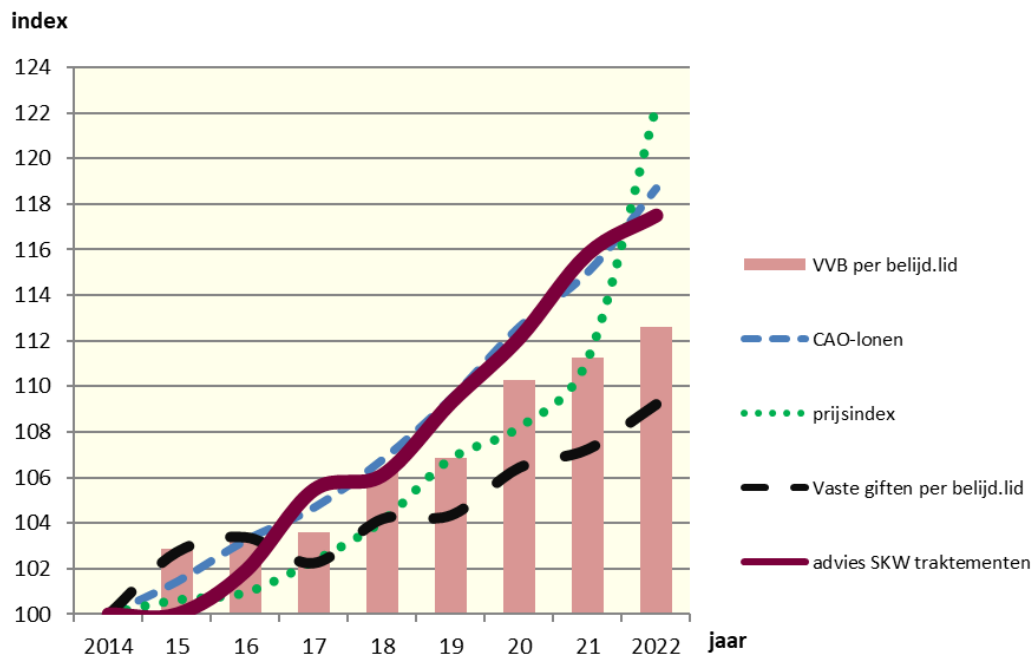
Vanaf 2021 is bij de opgave gevraagd naar 'kosten verkondiging', dit zijn directe kosten die verbonden met de kerkdiensten/catechese, zoals avondmaal, kerkdienstuitzendingen, kosten beamer, liturgieën, koffie bij kerkdienst, catechesematerialen.

Bij de 'overige kosten' worden dan meer algemene beheerkosten verantwoord.

Toelichting bij de inkomsten

De inkomsten van de Gkv-kerken volgden over het algemeen de economische omstandigheden.

Grafiek opbrengst VVB en vaste giften vergeleken met loon-/prijsindex

Uit de grafiek van het verloop van de VVB in vergelijking met loon-/prijsindex blijkt dat het advies van de traktementen van SKW het gemiddeld volgt van de cao-lonen. De prijsindex lag in de jaren 2014 t/m 2021 op een iets lager peil; in 2022 is het sterk gestegen.

De gemiddelde stijging van de VVB per belijdend lid blijft wat achter bij de algemene cao-ontwikkeling.

Als wordt gekeken naar de opbrengst van 'vaste giften per belijdend lid' (dit is VVB plus collecten/giften) dan is de stijging in de jaren 2014 t/m 2022 ongeveer de helft van de algemene cao-stijging.

Vanaf 12 maart 2020 werden landelijke maatregelen genomen om de coronacrisis te bedwingen. Voor het kerkbezoek werden nadere regels en

adviezen vastgesteld; hierdoor was ook in het jaar 2021 het kerkbezoek beperkt. Vanaf 25 februari 2022 zijn alle coronabeperkingen opgeheven.

De collectegelden kwamen veelal binnen via overmakingen en door gebruik te maken van een collecte-app.

Na een jarenlange trend van lagere collectegelden, waren deze gemiddeld in 2022 wat hoger dan het jaar ervoor.

Het aandeel van de VVB in de totale ontvangsten was in de jaren 2014 t/m 2022 ongeveer gelijk, zo'n 78% tot 80%.

De 'overige inkomsten' van de kerken laten een stijgende lijn zien. Dit wordt in hoofdzaak veroorzaakt door de verkoop van onroerend goed bij enkele plaatselijke kerken. Hierdoor komen financiële middelen vrij die niet direct voor een kerkelijk doel ingezet kunnen worden.

Per plaatselijke kerk kunnen er grote verschillen zijn in de gemiddelde hoogte van de vaste giften (VVB, rondgangen, collecten en giften) per belijdend lid. De groep met de hoogste bijdrage geeft zo'n 2 à 2,5 x meer dan de groep met de laagste gemiddelde bijdrage.

Gemiddelde opbrengst per belijdend lid van vaste giften (VVB, rondg., collecten en giften) in 2022

Provincie	Aantal kerken	Aantal belijd.l.	Vaste giften per belijd.l.	% afwijking t.o.v. gemidd.
Groningen	34	9.601	639	- 6%
Friesland	14	3.319	643	- 5%
Drenthe	15	5.587	664	- 2%
Overijssel	39	15.739	631	- 7%
Gelderland	20	6.623	723	+ 6%
Flevoland	8	2.404	672	- 1%
Utrecht	25	8.581	694	+ 2%
Noord-Holland	9	924	856	+ 26%
Zuid-Holland	36	8.401	746	+ 10%
Zeeland	9	1.840	681	-
Noord-Brabant/Limburg	11	1.464	850	+ 25%
Totaal	220	64.483	680	-

Het aantal kerken dat financiële classissteun ontvangt vertoont een dalende lijn. In de jaren 2015-2016 waren dit ongeveer 20 kerken; in de loop van 2017-2022 is dit gedaald naar ongeveer 10 kerken (in 2022: 8 kerken).

Op het totaal van de inkomsten van alle GKv-kerken is de classissteun gemiddeld 0,1 %.

Toelichting bij de uitgaven

In de jaren 2014 t/m 2022 blijken de kosten voor de predikant (traktement en kostenvergoedingen) een dalende trend te vertonen. Uiteraard zijn de traktementen met de reguliere salarisverhogingen in Nederland meegegaan. Maar het aantal predikanten is in de loop van deze jaren fors afgenomen.

Zo was het aantal actieve predikanten 295 in het jaar 2010; in 2014: 258. In 2022 is dit gedaald naar 201.

In de periode 2014-2021 is het aantal actieve predikanten met 22% gedaald, terwijl het aantal GKv-leden in dezelfde jaren met 12% is afgenomen.

Bij de GKv-kerken wordt uitgegaan van "vrij-wonen" voor de predikanten. De reguliere aanname voor de kosten van 'vrij-wonen' is 17,5 % van het brutotruktament. Een deel van de onderhouds-/rente-/afschrijvingskosten van de kerk hoort dan eigenlijk bij de traktementskosten van de predikant.

De bijdrage voor VSE ("pensioen"-kosten van predikanten) is vanaf 2015 wel sterk gestegen. Dit om de financiën van de emeriteringskas op hetzelfde niveau te krijgen als bij andere kerkgenootschappen. Bij een dalend aantal GKv-leden wordt dit anders in de toekomst een niet meer te betalen financiële last.

Door de redelijk stabiele landelijke quotumbedragen en de dalende rente blijven de overige uitgaven van de kerken binnen de perken.

Ook de salariskosten van de koster blijven redelijk stabiel in de afgelopen jaren. Blijkbaar wordt gevoeld dat het aantal GKv-leden daalt en dat hierdoor meer een beroep moet worden gedaan op de onbetaalde inzet van eigen leden in plaats van betaalde krachten.

Toelichting bij financieel overschot

In de jaren 2015-2019 hadden de GKv-kerken gezamenlijk een financieel overschot van ongeveer € 1,2 tot € 2 miljoen. In 2020 - 2022 was het overschot ruim boven de € 2 miljoen.

Dit was een overschot nadat toevoegingen aan de 'reserveringen' zijn gedaan en 'afschrijvingen' geboekt (het laatste soms gelinkt aan de aflossingen aan de banken).

Het lijkt erop dat de GKv-kerken in de afgelopen jaren vooral een financieel overschot kunnen realiseren doordat het aantal dienstdoende predikanten meer afneemt dan het aantal GKv-kerkleden.

4. Beschikbare financiële middelen

In de enquête werden de plaatselijke kerken ook gevraagd naar hun financiële middelen en saldo hypotheekleningen. De basis voor deze gegevens is miniem: er werd alleen gevraagd naar "vrije spaarmiddelen", "spaarmiddelen voor doelbestemmingen" en "bedrag hypotheekleningen".

Als meer onderbouwde informatie wenselijk is zal extra onderzoek moeten worden gedaan. Met deze beschikbare informatie is vooral een trend in de afgelopen jaren waar te nemen.

Uit de berekening van het jaarlijks overschot blijkt dat, na vermindering met 'reservering/bestemmingen' en afschrijvingen/aflossingen, dit in 2022 ongeveer Eur. 2,1 miljoen is. Zie het overzicht op pagina 3.

Als wordt gekeken naar 'beschikbare financiële middelen' -/- 'bedrag hypotheek' (soms worden een opbrengst rechtstreeks verantwoord in de reserves), dan was de toename in de periode van 2014 t/m 2022 gemiddeld jaarlijks hoger.

Totaal beschikbare financiële middelen en saldo hypotheek GKv-kerken

	Middelen vrij besteedb. (x € 1.000)	Middelen doelbestemm. (x € 1.000)	Middelen totaal (x € 1.000)	Hypoth./ leningen (x € 1.000)	Saldo fin.midd. (-/- hypoth./len.) (x € 1.000)	Aantal kerken ingevuld	Aantal kerken nihil of niet-ingevuld
2022	26.300	22.100	48.400	- 21.800	26.600	202	18
2021	24.300	21.400	45.700	- 25.500	20.200	211	15
2020	22.100	19.400	41.500	- 26.000	15.500	203	26
2019	20.700	17.900	38.600	- 29.300	9.300	181	50
2018	18.800	18.000	36.800	- 29.900	6.900	177	54
2017	17.400	17.400	34.800	- 32.400	2.400	178	53
2016	15.900	16.000	31.900	- 34.700	- 2.800	178	53
2015	15.500	15.000	30.500	- 37.600	- 7.100	182	49
2014	16.200	16.000	32.200	- 40.300	- 8.100	183	48

Een plaatselijke kerk heeft liquiditeiten nodig om regelmatige betalingen te doen, een bepaald saldo is dan ook noodzakelijk.

Bij de 'vrij beschikbare gelden' hebben kerken soms nihil ingevuld. Het is wel mogelijk dat deze kerken over geldmiddelen beschikken, maar blijkbaar alleen bedoeld om de regelmatige betalingen te garanderen.

Omstreeks 2016/2017 was de omslag dat het totaalsaldo van de financiële middelen groter was dan het totaal uitstaande saldo aan hypotheek/leningen. Ongeveer de helft van de plaatselijke kerken heeft een hypotheek/lening.

De financiële positie van de plaatselijke kerken kan heel verschillend zijn. Vanwege het jaarlijks overschot van de GKv-kerken wordt de financiële buffer voor het geheel van de GKv-kerken telkens hoger. Gemiddeld zijn geen financiële problemen aan de orde.

Beschikbare financiële middelen om tekort VSE te dekken per eind 2022

De kosten van het quotum emeritering bedragen nu 13% van de jaarkosten van de kerk. Als ook de kosten van de diaconie worden meegenomen bedragen de jaarkosten van emeritering 12 % van de kosten van de plaatselijke kerk.

De GKv-kerken werken eraan om het tekort van de vereniging VSE (emeritering van GKv-predikanten) weg te werken. Onder andere door middel van een hoger quotum is het streven dat eind 2040 een dekkingpercentage van 100% bereikt wordt. De verwachting is dat eind 2026 ruim Eur. 48 miljoen nodig is.

Stel de beschikbare financiële middelen van een plaatselijke kerk zijn:

- vrij beschikbare gelden + spaarmiddelen voor een bepaalde bestemming,
- +/- saldo hypotheekleningen,

dan zou op basis van de financiële middelen eind 2022, de schuld van VSE door de plaatselijke kerk voldaan kunnen worden:

	% kerken	% leden
kan schuld geheel voldoen	38%	32%
schuld 50% - 100% te voldoen	19%	21%
schuld 10% - 50% te voldoen	9%	10%
schuld te voldoen uit jaarlijkse gelden	26%	30%
onbekend	8%	7%
	100%	100%

Stel de beschikbare financiële middelen van een plaatselijke kerk zijn:

- vrij beschikbare gelden,
- +/- saldo hypotheekleningen,

dan zou op basis van de financiële middelen eind 2022, de schuld van VSE door de plaatselijke kerk voldaan kunnen worden:

	% kerken	% leden
kan schuld geheel voldoen	21%	12%
schuld 50% - 100% te voldoen	14%	13%
schuld 10% - 50% te voldoen	18%	21%
schuld te voldoen uit jaarlijkse gelden	39%	47%
onbekend	8%	7%
	100%	100%

Stel de beschikbare financiële middelen van een plaatselijke kerk zijn:

- vrij beschikbare gelden

('spaargelden voor bestemming' en 'hypotheekleningen' blijven buiten beschouwing), dan zou op basis van de financiële middelen eind 2022, de schuld van VSE door de plaatselijke kerk voldaan kunnen worden:

	% kerken	% leden
kan schuld geheel voldoen	24%	15%
schuld 50% - 100% te voldoen	24%	22%
schuld 10% - 50% te voldoen	30%	37%
schuld te voldoen uit jaarlijkse gelden	14%	19%
onbekend	8%	7%
	100%	100%

BIJLAGEN

Bijlage 1

Inkomsten en uitgaven kerken

Inkomsten kerken 2022 en 2021

incl. zending/evangelisatie, excl. diaconie
(in 2022: 220 kerken, in 2021: 226 kerken)

	2022		per	per	2021		per	per
	x € 1.000	%	ziel	bel.lid.	x € 1.000	%	ziel	bel.lid.
VVB	38.129	78%	385	591	38.655	79%	380	584
rondgangen	1.082	2%	11	17	1.052	2%	10	16
collecten	3.805	8%	38	59	3.713	8%	37	56
giften/financ.acties	805	1%	8	12	720	1%	7	11
vaste giften	43.821	89%	442	679	44.140	90%	434	667
legaten	577	1%	6	9	435	1%	4	7
(zaal-)huur/consumpt.	2.023	4%	20	31	1.649	4%	16	25
ontvangen rente	8	-%	-	-	3	-%	-	-
classissteun	51	-%	1	1	134	-%	2	2
overig	2.550	6%	26	40	2.473	5%	24	37
totaal	49.030	100%	495	760	48.834	100%	480	738

Uitgaven kerken 2022 en 2021

	2022		per	per	2021		per	per
	x € 1.000	%	ziel	bel.lid.	x € 1.000	%	ziel	bel.lid.
predikant	13.436	29%	136	208	13.987	31%	137	211
emeritering	6.248	13%	63	97	6.107	13%	60	92
kerk.werker/catech.	1.836	4%	18	29	1.707	4%	17	26
totaal predikant	21.520	46%	217	334	21.801	48%	214	329
ov.kst.verkondiging	555	1%	6	9	417	1%	4	6
quota/classiskst./giften	3.034	7%	30	48	3.067	7%	30	47
zending/missionaire proj.	2.353	5%	24	36	2.437	5%	24	37
koster	3.915	9%	39	61	3.961	9%	39	60
gebouwen	6.498	14%	65	101	5.976	13%	59	90
rente	746	2%	8	11	835	2%	9	13
bestemm. (reserv.)	2.434	5%	25	38	2.047	4%	20	31
overig	3.387	7%	34	52	3.060	7%	30	46
totaal exploitatie	44.442	96%	448	690	43.601	96%	429	659
financ.: afschr./afloss.	1.956	4%	20	30	1.969	4%	19	30
totaal	46.398	100%	468	720	45.570	100%	448	689

Overschot	2.632		27	40	3.264		32	49
------------------	--------------	--	-----------	-----------	--------------	--	-----------	-----------

Bijlage 2

Vaste giften (VVB, rondgangen, collecten en giften) per belijdend lid 2022 in nieuwe regio's NGK

Regio's NGK	Aantal kerken	Aantal belijd.leden	VVB+rondg. 2022 per belijd.l.	Vst.giften 2022 per belijd.lid	Vst.giften 2022 % t.o.v. gemidd.
Regio Alkmaar	3	421	638	704	4%
Regio Amersfoort	8	3.052	717	778	14%
Regio Amsterdam	7	793	836	888	31%
Regio Arnhem	6	1.813	730	779	15%
Regio Assen	9	3.413	608	690	2%
Regio Dalfsen	8	2.952	601	676	-1%
Regio Den Haag-Leiden	10	1.919	689	804	18%
Regio Deventer	5	1.727	515	588	-13%
Regio Dordrecht-Middelharnis	7	1.749	679	729	7%
Regio Ede	6	1.924	693	744	9%
Regio Eindhoven	8	1.030	768	844	24%
Regio Fryslân	13	3.209	573	645	-5%
Regio Gorinchem	5	850	651	770	13%
Regio Groningen	13	4.918	576	628	-8%
Regio Hardenberg	13	5.389	552	626	-8%
Regio Hattem-Zwolle	7	4.062	581	628	-8%
Regio Hoogeveen	7	2.169	579	637	-6%
Regio Houten	5	771	679	764	12%
Regio Kampen	7	2.187	539	592	-13%
Regio Nunspeet	5	1.726	708	739	9%
Regio Rotterdam	9	2.167	662	720	6%
Regio Spakenburg	9	4.340	479	595	-12%
Regio Stadskanaal	7	1.894	543	612	-10%
Regio Utrecht	4	651	792	819	21%
Regio Winsum	15	3.214	594	671	-1%
Regio Zeeland	10	1.907	578	686	1%
Regio Zeewolde	7	2.153	545	656	-4%
Regio Zoetermeer	7	2.083	679	746	10%
Eindtotaal	220	64.483	608	680	0%